

19144

ՌԻՐԱՆՈՎ

**ՈՏԱՐԵՐԿՐՅԱ
ՀԵՏԱԽՈՒՋՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՎԱԲԱԳՐՄԱՆ ԱԾԽԱՏԱՆՔԻ
ՄԻՔԱՆԻ ՆԵՆԳ ՊՐԻՈՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

327.8

Ը-88

ՀՐԱՑԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀՐԱՆՔԱՎՈՐՈՒՄ ★ 1987

ՊՐՈԼԵՑԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՑՈՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՍՏԵՔ

27 SEP 2006

327.8
որ-96

Ս. ՈՒՐԱՆՈՎ

15 JAN 2010

ՈՏԱՐԵՐԿՐՅԱ
ՀԵՏԱԽՈՒԶՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՎԱՔԱԳՐՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ
ՄԻՔԱՆԻ ՆԵՆԳ ՊՐԻՈՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԱԶՈՎ-ՍԵՎԾՈՎՅԱՆ ՅԵՐԿՐԱՅԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ «ԲՈՒՇԵՎԻԿ»
ԴՈՍՏՈՎ - ԴՈՆ — 1937

27 AUG 2013

19194

41687.68

1019
43089

Լրտեսությունը, փաստաբարությունը, զինվորական փորձված միջոցներ են բուրժուական պետությունների զինանոցում: Այդ միջոցներն ոգտագործվում են վոչ միայն հավանական հակառակորդների, այլև այսպես կոչվող բարեկամական պետությունների դեմ պայքարելու համար: Իրենց լրտեսներին ուղարկելով մեզ մոտ, ձգտելով իրենց մարդկանց նստեցնել կարևորագույն տեղամասերում, մեր թշնամիները չեն սահմանափակվում զբանով: Նրանք գործադրում են նաև բոլոր ջանքերը, վորպեսզի իրենց լրտեսական ցանցի մեջ առնեն նաև խորհրդային Միության բաղադրացիներից վոչ լիարժեք և անկայուն տարրերին: ձգտում են խճճել նրանց իրենց լրտեսական փոստայնով, նրանց հրում են հայրենիքի դավաճանության ուղին, գործելով շանտաժով, կաշառքով, խաբեբայությամբ, սպառնալիքներով, նրանց ստիպում են ծառայել խորհրդային Միության թշնամիների գործին: Անհրաժեշտ է հիշել, վոր լրտեսը, զինվորասանտր, փաստաբարը վտանգավոր է նրանով, վոր «իր» մարդու զինակի տակ թագնվելով՝ նա սողոսկում է մեր շարքերը, ոգտագործում է մեր անհոգու:

թյունն ու դյուրահավատութիւնը, վորպեսզի, կատարելով իր տերերի հրամանը, մեզ հարձակի թիկունքից, կործանի բազմաթիվ խորհրդային մարդկանց, առաջ բերի դժբախտութիւններ ու աղետներ և հեշտացնի թշնամու համար հաղթանակ ձեռք բերելը:

Թշնամու համար նրա աշխատանքը դժվարացնելու, թույլ չտալու, վոր բաց անի մեր պետական գաղտնիքը և ֆեաս հասցնի մեր պաշտպանունակութիւնն ու սոցիալիստական շինարարութիւնը, մենք պարտավոր ենք անհրաժեշտ յեզրակացութիւններ հանել մեր ոտացած դասերից, մենք պետք է պայքար հայտարարենք դյուրահավատութիւնը, անհոգութիւնը, վորոնք անցքեր են հանդիսանում թշնամիների սոցոսկիման համար: Մենք պետք է բանանք այն նենգամիտ և վոլորապտուկտ ուղիները, վորոնցից ոգտվելով՝ ոտարերկրյա հետախուզութիւնները հաճախ իրենց ցանցն են գցում հաճախ վոչ վատ մարդկանց, վորոնք չեն ցանկանում դառնալ իրենց հայրենիքի դավաճաններ, բայց դառնում են լրտեսներ՝ միայն շնորհիվ զգաստութիւն բացակայութիւն և այն բանի, վոր բարյացակամութիւն ու կեղծավորութիւն գիմակի տակ թագնված թշնամուն ու նրա ստոր դիտավորութիւնը տարբերել չեն կարողանում:

Ոտարերկրյա հետախուզութիւնները ձգտում են զանազան յեղանակներով ոտար տերիտորիա-

ներն ուղարկել իրենց լրտեսների պատրաստված կազմերին: Այդ կադրերը մանրամասն նախապատրաստութիւն են անցնում իրենց յերկրներում և ուղարկվում են հետախուզութիւնը հետաքրքրող յերկիրը՝ լրտեսական աշխատանք կատարելու համար:

Համաշխարհային պատերազմի շրջանից մեզ հայտնի յե դեպք, յերբ անգլիական գործակալ «ԴՆ—27»-ը, վորն ավարտել էր գործակալութիւնը դպրոցը Դեվոնշիրում, դեռ նախքան պատերազմը սոցոսկում է Գերմանիա, այնտեղ վորպես կամավոր մտնում գերմանական բանակը և շուտով բարձրացվում է լեյտենանտի տափճանի: Կատարելապես տիրապետելով գերմաներեն, անգլերեն ու ֆրանսերեն լեզուներին, նա փոխադրվում է Բավարական պրինց Ռուպրեխտի—Լիլլի մոտ գործող Բավարական կորպուսի հրամանատարի—շտաբը: «ԴՆ—27»-ն ամբողջ պատերազմի ընթացքում գրագրութիւն ունեն անգլիական հետախուզութիւն հետ: Նույնիսկ 1918 թվականին, յերբ գերմանական հետախուզութիւնը հաջողվում է ստանալ դաշնակիցների հետախուզութիւն գործակալների ցուցակները, այդ սպային, վորն այն ժամանակ արդեն գերմանացիների մոտ գնդի հրամանատար էր, նրանք չկարողացան հայտարարել: Նա ինքն իրեն մերկացրեց Սպայում, վորտեղ ուղարկվել էր վորպես գերմանական պատվիրակ, հաշտութիւն մասին բանակցութիւններ վարելու և վորտեղ նա բացելուց միացավ անգլիական պատվիրակութիւնը:

Այլ յերկիրներ լրտեսներ ուղարկելու պրակտիկան, խնդիր տալով նրանց ամուր հաստատվել համապատասխան պետութեան որգանիզմի մեջ, կիրառվում է բոլոր ոտարերկրյա հետախուզությունների կողմից: Միաժամանակ աշխատանք է տարվում հարևան յերկրի քաղաքացիների ուսումնասիրման ուղղութեամբ, նպատակ ունենալով հայտաբերել բոլոր նրանց, ովքեր կարող են այս կամ այն պատրվակով, այս կամ այն մեթոդով ներգրավվել լրտեսական աշխատանքի մեջ: Հայտնի յե, վոր Գերմանիայից դուրս գալու թույլտվութիւն ստացող համարյա բոլոր անձինք պարտավոր են նախապես ներկայանալ նացիոնալ-սոցիալիստական կուսակցութեան արտաքին-քաղաքական բաժինը, վարտեղ նրանց գերակշռող մեծամասնութիւնը հետախուզական առաջադրանքներ է ստանում, ինչպես նաև ցուցումներ այն մարդկանց ուսումնասիրելու մասին, վորոնց հետ նրանք առիթ կունենան հանդիպելու արտասահմանում:

Նույնպիսի կարգ գոյութիւն ունի նաև Ճապոնիայում: Ոտարերկրյա փաղափոցիներ ռուսմնասիրութիւնը հետախուզութեան կողմից կասարվում է միայն մեկ սեսանկիւնով — քե ինչպե՞ս կարելի յե նրանց ավելի հաջողութեամբ ներգրավել հետախուզիչ-իրեսական աշխատանքի մեջ: Ինչպես և պատերազմից առաջ, գերմանական հետախուզութիւնը մշակել է մի հատուկ քարտատուի, վորը բաժանվում է ըստ այն մարդկանց բնակութեան քաղաքների, աշխատանքի

ճյուղերի, անհատական հատկանիշների, վորոնք նախատեսվում են լրտեսական ցանցի մեջ ներգրավելու համար*:

Լրտեսութեան «թեկնածուները», շատ հաճախ լրտեսական շննտաժի ակամա զոհերի այդ ցուցակները կազմվում են ըստ զանազան հատկանիշների, առաջին հերթին, իհարկե, նկատի յեն առնվում քաղաքականապես անկայուն, տատանվող տարրերը, այնուհետև ամեն տեսակ թուլութեան ու պակասութեան տեր մարդիկ, վորոնք հակումն ունեն հարբեցողութեան, այլասերման, վորոնք աչքի յեն ընկել դեպի պետական միջոցներն ունեցած անազնիվ վերաբերմունքով, վորոնք վատնումներ են կատարում և այլն:

Իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով այս կամ այն չափով վարկաբեկված մարդկանց այդպիսի մի ցուցակ, ոտարերկրյա հետախուզութիւններն ոգտվում են այդ մարդկանց արտասահման մեկնելուց՝ նրանց լրտեսական աշխատանքի մեջ ներգրավելու համար: Իրենց յերկրում բնակվող մարդկանց հավաքագրման համար ուղարկվում են հատուկ հավաքագրող գործակալ-

* Թինչև պատերազմը գերմանական հետախուզութիւնն իր տրամադրութեան տակ ուներ Ռուսաստանի, Անգլիայի ու Ֆրանսիայի 47 հազար քաղաքացիների վերաբերյալ նյութեր պարունակող քարտատուի: Այդ մարդիկ ռեզերվ եյին հանդիսանում լրտեսական աշխատանքի մեջ ներգրավվելու համար: Այդ մարդկանց հավաքագրման համար, նայած նրանց անձնական հատկութիւններին, ոգտագործվում եյին շննտաժի, կաշառման, սպառնալիքի, պրովոկացիայի բաղմապիսի յեղանակներ:

ներս Խորհրդային Միութիւնն ուղարկվող լրտես-
ներն անցնում են մանրամասն նախապատրաս-
տութիւնն: Նրանց կատարելագործում են լեզուն
իմանալու մեջ, հարկադրում են կարգաւ տեղա-
կան խորհրդային մամուլը, նայած թե վորտեղ ե
ուղարկվում լրտեսը, սովորեցնում են ռադիո-
գործը, ստիպում են ամեն ոք, նախապատրաս-
տութիւնն պրոցեսում, լսել խորհրդային ռադիո-
հաղորդումներ: Լեհական հետախուզութիւնն մեջ,
որինակ, ԽՍՀՄ աշխատանքի ուղարկվելու պատ-
րաստվող բոլոր լրտեսների համար գոյութիւնն
ունեն հատուկ «հանձնարարական մինիմում ցու-
ցակներ» այն գրականութիւնն, վորը լրտեսը
պետք ե պարտադիր կերպով կարդաւ ե կարողանա
մեկնաբանել խորհրդային քննադատութիւնն վո-
գով: Այդ ցուցակների մեջ մտնում են այնպիսի
գրքեր, ինչպես, որինակ՝ «Հերկված խոպան»-ը,
«Չապայեփ»-ը, «Բրուսկին», «Ինչպես եր կոփ-
վում պողպատը»: Վերջին ժամանակներս լեհա-
կան հետախուզներին նաև հարկադրում են ու-
սումնասիրել Խորհրդային նոր Սանահադրու-
թիւնը, կուսակցութիւնն՝ պատմութիւնը, ստա-
խանովան շարժման վերաբերյալ նյութերը:
Նրանցից պահանջվում ե խորհրդային տերմինոլո-
գիայից ոգտվելու հմտութիւնն:

Այդ յեղանակով պատրաստված լրտես-հավա-
քագործներն ուսարեկրյա տուրիստներին, տրան-
զիտային ուղեւորների անվան տակ ուղարկվում
են ԽՍՀՄ, կամ թե պարզապէս անլեզալ կերպով
անցկացվում Խորհրդային Միութիւնն, խնդիր

ունենալով մարդիկ հավաքագրել իրենց լրտեսա-
կան աշխատանքի համար:

Կապիտալիստական յերկրներից մեզ մոտ
ուղարկված յուրաքանչյուր լրտես ձգտում ե
շուտով ակլիմատիզացիայի յենթարկվել խորհր-
դային պայմաններում, նմանվել խորհրդային
մարդու, տեղավորվել աշխատանքի: Դա առանձ-
նապէս հեշտանում ե մեզ մոտ գործադրկութիւնն
կատարյալ բացակայութիւնն: Լրտեսը ձգտում
ե սողոսկել գործարան, մտնել խորհրդային հիմ-
նարկութիւնը, ծանոթութիւնն հաստատել այն-
տեղ, տեսնել թե ում ե ինչպէս կարելի յեքաշել
իր ցանցը: Այդ նպատակով լրտեսն իրեն ապա-
հովում ե կեղծ կամ գողացած անցագրով, յեր-
բեմն նույնիսկ կուսակցական տոմսով, ամեն
տեսակ տեղեկանքներով ու հանձնարարականնե-
րով: Իրեն լեզալիզացիայի յենթարկելու համար
լրտեսը կանգ չի առնում վոչ մի միջոցի առջև:
Նա, որինակ, սկսում ե վորոնել դյուրահալատ
կանանց կամ թե գործարանում հայտնի ստա-
խանովական աղջիկների՝ հին կադրային բանվոր-
ների ընտանիքներից, այն նպատակով, վոր խնա-
միանալով նրանց հետ, միանգամից հենց մտնի
գործարանում հայտնի ու ամուր միջավայրը, վոր-
պէս «այսինչի ամուսինը», «այսինչի փեսան կամ
ազգականը»: Լրտեսական խնդիրներ կատարելու
համար բոլոր միջոցներն ել լավ են—կ՝ «ակտի-
վութիւնը» հասարակական կյանքում, կ՝ «ստա-
խանովյան աշխատանքը», կ՝ ստորաքարշութիւնը,
կ՝ հաճոյակատարութիւնը, կ՝ շողոքորթութիւնը:

նը և՛, վերջապես, անվերջ «ամուսնություններն» ու «ապահարգանքները»՝ ավելի հարմար գույգ վորոնելու նպատակով:

Այսպիսով, ոգտվելով զգաստության բթացումից կամ նրա լիակատար բացակայությունից, թշնամին սողոսկում է մեր շարքերը, դառնում է «մեր» մարդը: Հիմնավորվելով ձեռնարկության կամ հիմնարկության մեջ, լրտեսն սկսում է աստիճանաբար հավաքագրական աշխատանք ծավալել մեր յերկրի մարդկանց մեջ, ձգտելով նրանց դարձնել հայրենիքի դավաճաններ և ստիպել աշխատելու ոտարերկրյա հետախուզության ոգտին:

Ինչպես ցույց տվին վերջին դատավարությունները, տրոցկիստները, զինովյեվականները և աջ թափթփուկները—ժողովրդի թշնամիներն արագորեն արձագանքեցին ֆաշիստական բանակում գտնվող իրենց տերերի կոչին և վոչ թե ահից զրգված, այլ խզճի մատք ջանում եյին աշխատել ճապոնա-գերմանական ֆաշիզմի համար: Տրոցկիստական-ճապոնա-գերմանական գործակալության դատավարությունը ցույց տվեց, վոր այդ կեղտոտ դավաճանները—տրոցկիստները, վլասարարները, լրտեսները, գիվերսանտները նույնպիսի յեռանդով տերեր եյին վորոնում ֆաշիստական հետախուզությունների մեջ, ինչպես վերջիններս վորոնում եյին տրոցկիստներին, վորպես իրենց գործակալներին:

Ավելի դժվար է լրտեսական աշխատանքի համար այնպիսի մարդկանց հավաքագրելը, վորոնք

վոչ մի ընդհանուր բան չունեն տրոցկիստ դավաճանների հետ: Այդպիսի՝ անցյալում ազնիվ մարդկանց ֆաշիստական հետախուզները բազեն թողնում իրենց ուշադրության դաշտից և ոգտագործելով ամեն տեսակ կեղտոտ մեթոդներ, ձգտում են նրանց ներգրավել իրենց լրտեսական աշխատանքի մեջ, շփոթելով նրանց միտքը նյութական ու բարոյական տեսակետից, գործադրելով շանտաժի ու վախեցնելու մեթոդներ:

Յեթե լրտեսը պատրաստի մարդիկ չի գտնում վիրավորված, քաղաքականապես անկայուն, կամագուրկ, շաղակրատ և արատավոր մարդկանց մեջ, նա իր համար գոհեր է նշում և արհեստականորեն վերջիններիս մեջ զարգացնում է այն, ինչ նրան անհրաժեշտ է—վիրավորանք, դժգոհություն, արատներ, իսկ յերբեմն ել դիտավորյալ կերպով վարկաբեկում է նրանց՝ շրջապատողների աչքում:

Որինակ, հայտնի յեն դեպքեր, յերբ ոտարերկրյա հետախուզության կողմից ընտրված մարդու հասցեյով ուղարկում են հակախորհրդային թուլցիկ, այնուհետև ուշադիր հետևում են, թե ինչպես կարձագանքի թուլցիկն ստացողը: Յեթե նա հակահեղափոխական թուլցիկ ստանալու մասին վոչ-վորի չի հայտնում, այդ մասին իրազեկ չի դարձնում կուսակցական կամ խորհրդային որդաններին, նույնիսկ վոչնչացնում է թուլցիկը, ապա վորոշ ժամանակից հետո նրան ներկայանում է լրտես-հավաքագրողը, աշխատանքի հակելով նրան հոգուտ ոտարերկրյա

հետախուզության: Յերբ քաղաքացիին սկսում է վրդովվել իրեն այդպիսի առաջարկ անելու համար, սպառնում է հայտնել իշխանություններին, լրտես-հավաքագրողը սառնարյուն կերպով կասեցնում է այդ, մատնանշելով հակախորհրդային թռուցիկն ստանալու ու թագցնելու փաստը, մատնանշելով, վոր այդ փաստը հեշտությամբ կարելի չե ապացուցել նամակաբերի միջոցով և այլն: Առաջին անգամ համաձայնություն չստանալով, լրտեսը չի հանգստանում: Վորոշ ժամանակից հետո նա նորից վերադառնում ենույն մարդու մոտ, այժմ արդեն վախեցնելով այն բանով, վոր տվյալ քաղաքացիին առաջին անգամ նրան չի հանձնել իշխանություններին: Լրտեսը պահանջում է միայն նվազագույն, համարյա փոչ գաղտնի տեղեկություններ, վորոնք իբր թե նրան չափազանց կարևոր են, դրամ է առաջարկում, խոստանում է այդ տվյալներն ստանալուց հետո այլևս չձանձրացնել նրան: Իսկ այնուհետև ասեն ինչ ընթանում է ըստ նախատեսվածի, — առաջին անգամ «խոսքի յեկողը» ընկնում է ճահճուտը, վորի միջից նա այլևս չի կարող դուրս գալ, վորպես արդեն ապականված, և խաղատիկնիկ է դառնում ճարպիկ լրտեսի ձեռքում: Վորպեսզի ավելի մոտ և մտերմական կապ հաստատեն հավաքագրման համար ընտրված մարդկանց հետ, լրտեսները զանազան միջոցներ են կիրառում: Հաճախ, յերբ տնտեսվարը գործուղվում է մի տեղ կամ կուրորտ է գնում, վազոնում նրան «ճանաչում ե» անակնկնալ այդ

հանդիպումից ուրախացած հավաքագրողը, վորը «բանից դուրս է գալիս, վոր ընդհանուր ծանոթներ ունի» և այլն: Յերկարատե ուղեվորության ժամանակ հավաքագրողն ամեն կողմից տնտղում է իր զոհին, գտնում է նրա թույլ կողմերը և սկսում է հյուսել իր սարդոստայնը: Նույն նպատակով ոգտագործում են նաև կուրորտային հանդիպումները, ուր շատ է ազատ ժամանակը, ուր զբոսանքի հնարավորություններ կան, ուր ավելի հեշտությամբ մտերմանում են մանավանդ հետաքրքրական և պատրաստակամ մարդկանց հետ, վորոնք առաջին հայացքից կասկածանքի տեղիք չեն տալիս:

Հայտնի չեն մի շարք դեպքեր, յերբ լրտես-հավաքագրողները միամիտ մարդկանց սարքովի կին ելին տալիս: Այդ կանայք «զգուշորեն» սկսում են ուժեղ հետաքրքրություն ցուցաբերել դեպի իրենց ամուսինների աշխատանքը, իմանալ նրանց պաշտոնեական գաղտնիքները: Բավականաչափ նյութեր ստանալով «ամուսնուն» քաղաքականապես վարկաբեկելու համար, այդպիսի կինը բաց է անում խաղաթղթերը, բացերաց առաջարկելով նրան ուղղակի լավ վարձատրվող ծառայության անցնել «իր» հետախուզության մոտ: Բոլոր մարդիկ չե, վոր բավականաչափ արիություն են գտել այդպիսի զրուցյունից ազնվորեն դուրս գալու համար: Յեվ այդ բանից ել հենց ոգտվում են լրտեսները, իրենց անգրտակից ու անհոգ զոհին դարձնելով իր հայրենիքի դավաճան ու մատնիչ:

Մինչդեռ իրականում յուրաքանչյուր ազնիվ խորհրդային քաղաքացի լիակատար հնարավորություն ունի հեռացնելու իրենից լրտեսական կեղտոտ դավերը, ազատվելու իրեն սարդոստայնի մեջ խճճողներից, չգուտ բերելու իր հայրենիքին, մերկացնելով անբեռնաբար իրեն հետապնդող լրտեսներին։ Դրա համար հարկավոր է միայն հասկանալ, վսր ամեն մի սխալ կամ զանցանք, նույնիսկ ծանր հանցագործություն խոստովանելու, այն չթափանցելու, խորհրդային իշխանությունն որգաններին այդ մասին իրազեկ դարձնելու դեպքում հանդիսանում է ավելի պակաս չափով ծանր հանցանք, քան թե դադոսի համաձայնությունը հայրենիքի թշնամու հետ և լրտեսական առաջադրանքներ կատարելը։

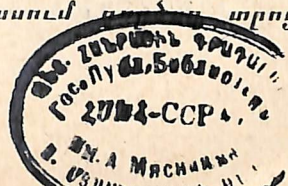
Պետք է միշտ աչքի առաջ ունենալ, վոր ոտաբերկրյա հետախուզություն հետ համաձայնություն գալու ուղու վրա կանգնած մարդն այլևս յերբեք իր գլխի տերը չի։ Նրան առտիճանաբար, անմեղ հանձնարարություններից սկսելով, հարկադրում են նախ լրտես դառնալ, ապա պահանջում են անտրտունջ կերպով դիվերսիաներ ու տեռորիստական ակտեր կատարել։ Բավական է, վոր մեկը մի մատը տա լրտեսի ձեռքը, ել այնուհետև նա վոտից-գլուխ կգավթի իր զոհին և նախկին ազնիվ մարդուն դավաճան ու մարդասպան կդարձնի։

Այսպես պատահեց, որինակ, լրտես-տրոցկիստների վերջին դատավարություն վճռով դատապարտված յերիտաճարդ ինժեներ Ստրոյիլովի

հետ։ Այդ մարդուն դաստիարակել եր խորհրդային իշխանությունը, ուսում եր տվել նրան, դարձրել մասնագետ։ Ընկնելով լրտեսների ձեռքը, նա առտիճանաբար դարձավ հայրենիքի դավաճան, փաստարար ու դիվերսանտ։ Սկզբում Ստրոյիլովին — այն ժամանակ, յերբ նա գործուղման մեջ եր գտնվում Գերմանիայում — գերմանական լրտեսները կարգալու տվին Տրոցկու գիրքը, այնուհետև սկսեցին հրամցնել հակահեղափոխական այլ գրականություն, և վերջացրին նրանով, վոր սկսեցին շանտաժի յենթարկել նրան, սպառնալով հանձնել խորհրդային իշխանությունների ձեռքը, ոգտագործելով նաև այնպիսի մի առիթ, թե հենց միայն Ստրոյիլովի մերձենալը գերմանական լրտես Բերգի նման տիպերի հետ, արդեն բավականաչափ վարկաբեկում է նրան։ Ստրոյիլովը, փոխանակ ազնվորեն բացահայտելու գերմանական լրտեսների այդ մեքենայությունները և դրանով իսկ փրկելու իրեն նրանց հետապնդումներից, գերազասեց լուծյան մատնել իր զանցանքները և՛ իրեն խորհրդային իշխանությունը չհանձնելու խոստման գնով՝ գերմանական հետախուզությանն ստորագրություն տվեց նրան հետաքրքրող տեղեկություններ տալու մասին, այդպիսով վոտով-գլխով ընկնելով Գեստապոյի ճանկը։ Յերբ Ստրոյիլովը վերադարձավ հայրենիք, նրան արդեն հանգիստ չեյին թողնում և հարկադրեցին զբաղվել փաստարարությամբ ու դիվերսիայով։ Այդպիսով Գեստապոն կամուրջ գցեց լրտես Ստրոյիլովի և Կուզբասում

1010

43884 41687-68

գործակալների միջև: Մինչդեռ բոլորի համար պարզ է, վոր Ստրոյիլովը կարող եր վոչ միայն խուսափել մատնիչ-չպիոնի ու զիվերսանտի իր անարգ վիճակից, այլև կարող եր, ժամանակին բացահայտելով Գեստապոյի գործակալների ստոր ինտրիգները, ոգուտ բերել իր հայրենիքին և մնալ նրա հավատարիմ զավակը:

Յեթե մեր խորհրդային տերիտորիայում լրր-տեսները հարկադրված են գործել մեծագույն զգուշությամբ, խուսափելով ձախողումներից և մեր խորհրդային ու կուսակցական հասարակայնության և ներքգործժողկոմատի որդանների կողմից մերկացվելուց, ապա իրենց Փաշխտական հայրենիքում, այնտեղ գնացած խորհրդային քաղաքացիների վերաբերմամբ, նրանք իրենց պահում են ցինիկ կերպով ու համարձակ: Սրբեն Լեհաստանի կամ Գերմանիայի տերիտորիայով անցնելու ժամանակ գնացքների մեջ խորհրդային քաղաքացիների մոտ նստեցվում են այնպիսի ուղեկիցներ, վորոնք ձգտում են ամեն կերպ շոշափել ուղեվորներին և ամենաուրիշ ոգտագործել՝ նրանց իրենց ցանցի մեջ ներգրավելու համար:

Կյանքից վերցված մի շարք դեպքեր ցույց են տալիս, թե վորքան զգաստ պետք է լինեն գործով արտասահման մեկնող մեր ինժեներները, տնտեսվարներն ու այլ անձինք, ոտարեկրյա լրտեսության ճարպկորեն դասավորված ցանցի մեջ չընկնելու համար:

Խորհրդային մի աշխատող — «Լ-ն», արտասահման գնալով վորոշում է ոտար լեզու ուսում-

նասիրել: Նա հայտարարություն է տալիս թերթում, վոր ուսուցիչ է փնտռում: Նրա ստացած բազմաթիվ նամակների թվում կար մի նամակ, վորի մեջ սրտառուչ խոսքերով պատմվում եր հեղինակի նյութական ծանր դրության մասին, այսինքն, թե ինչ-վոր մի ուսուցչուհի, վորը յերեք հոգուց բաղկացած ընտանիքի կերակրողն է հանդիսանում, խնդրում է վերջնական պատասխան չտալ մյուս ուսուցիչներին, մինչև վոր անձնական խոսակցության միջոցով չհամոզվի, վոր լեզուն լիմանալու և դասավանդման մեթոդի տեսակետից տվյալ ուսուցչուհին նախապատվություն է վայելում մյուս բոլոր ուսուցիչներին համեմատությամբ: «Լ-ն» ամուրի յեր, ընկերների շրջանում հայտնի յեր վորպես լավ կուսակցական, հասարակական աշխատող, կենցաղային հարցերում համեստ մարդ: Նրա աշխատանքի բնագավառը թեև տեխնիկական եր, բայց չափազանց պատասխանատու, քանի վոր աշխատանքի բնույթի հետեանքով նրան հայտնի ելին շատ կարևոր պետական գաղտնիքներ: «Լ-ն» համաձայնությամբ է պատասխանում նամակին և խնդրում է «կարիքավոր» ուսուցչուհուն անցնել իր մոտ, բանակցությունների համար: Նշանակված ժամին ներկայանում է 26 տարեկան գեղեցիկ յերիտասարդ աղջիկ, վորն իրեն անվանում է Մերի և առաջին իսկ գրույցից «Լ-ին» դյութում իր համեստ արտաքինով ու հուզում իր ծանր նյութական դրության մասին պատմածով:

Սկսված դասերը տեղի էյին ունենում «Լ-ի» բնակարանում և միքանի ամիս ընթանում էյին նորմալ կերպով: Այդ ժամանակամիջոցում «Լ-ն» մտերմանում է իր ուսուցչուհու հետ, նրանք սկսում են միասին զբոսանքներ կատարել քաղաքից դուրս, կինո գնալ և այլն: Հաջորդող թյունները գնալով դառնում են ավելի ու ավելի մտերմական: Համատեղ պարապմունքների ընթացքում Մերին վոչ մի անգամ չէր տալիս վորևէ այնպիսի հարց, վորը կարողանար կասկած առաջացնել: Քաղաքականության հարցերից նա քիչ էր հասկանում, թեև ասում էր, թե մորից թագուն, վորը մոլեռանդ կերպով հավատացող մի կիւն է, նա զբքեր է կարգում Խորհրդային Միության մասին և, յեթե նա ավելի շատ ազատ ժամանակ ունենար, անկասկած կբաժաներ բոլշևիկներին հայացքները: Մի անգամ յերեկոյան, սովորական դասի ժամանակ, Մերին հանկարծ իրեն վատ է զգում: Նա խնդրում է բժիշկ հրավիրել, մատնանշելով իր հեռավոր ազգական «Ն-ին»: Բժշկի գալու պահին Մերին ավելի յե վատանում, անհրաժեշտ է լինում նրան պառկեցնել դիվանի վրա: Յեկած բժիշկն արձանագրում է ուժեղ հոգնածություն և սրտի գործունեյության թուլացում: Բժիշկը դեղափոշի յե տալիս և ասում, վոր նա շուտով կհանգստանա ու կքնի, «Լ-ին» առաջարկում է չանհանգստացնել Մերին, թույլ տալ նրան հանգիստ պառկել, և գնում է: Անցնում է միքանի ժամ, Մերին չի արթնանում, և յերբ մոտենում է դիշերվա ժամը Յ-ը, «Լ-ն» մտածում

է, վոր յե՞հե այժմ նա նույնիսկ արթնանա էլ, այս ժամին արդեն անհարմար է նրան դուրս թողնել բնակարանից: Հոգնած «Լ-ն» շուտով ինքն էլ է բնում: Առավոտյան արթնանալով, «Լ-ն» մեծ զարմանքով տեսնում է, վոր Մերին վոչ դիվանի վրա յե և վոչ էլ ամբողջ բնակարանում: «Լ-ի» զարմանքն էլ ավելի յե ուժեղանում, յերբ նա չի գտնում իր բնակարանի վոչ զլխավոր դռան և վոչ էլ հետնամուտքի բանալիները: Բանալիներն անհայտացել էյին, և վորքան էլ «Լ-ն» վորոնում է, վոչ մի տեղ չի կարողանում գտնել: Նա ստիպված է լինում հեռախոսով փականագործ կանչել՝ դռան փակը կոտրելու համար: Փոխանակ անմիջապես գնալու իր բնկերների մոտ և պատմելու կատարվածի մասին, «Լ-ն» վախենում է թե չլինի վորևէ մեկը կարծի, վոր գեպքն այնպես չի յեղել, ինչպես նա պատմում է, վոր նրա և Մերիի մեջ կատարվել է վորևէ մի բան, վոր վոչ-վոք չի հավատա բանալիների անհայտանալու պատմությանը և վոր ամբողջ կատարվածի հետևանքով նրա մասին կսկսեն խոսել, շուռ կտան փաստերը և կարող են այնպիսի խոսակցություններ սկսվել, վորոնցից անախորժություններից բացի վոչինչ սպասել չի կարելի: «Պետք է լռել,—վորոշում է «Լ-ն»,—չէ՞ վոր բացի ինձանից վոչ-վոք վոչինչ չգիտե»: Մինչդեռ բանն այն էր, վոր «Լ-ն» անգամ չէր էլ կասկածում, վոր հակահետախուզությունը, վորի գործակալն է յեղել Մերին, իր ամբողջ պլանները կառուցել է հենց այն հոգեբանական մոմենտի վրա, վոր

«Լ-ն» կվախենա վորևէ մեկին պատմել Մերիի՝ իր բնակարանում գիշերելու, բանալիների անհայտանալու և դուռը կտրելու մասին:

Յերբ արդեն անցել էր վորոշ ժամանակ և «Լ-ն» սկսել էր մոռացության տալ կատարված դեպքը, մի անգամ յերեկոյան նրա բնակարանն է գալիս մի անծանոթ մարդ և իրեն ներկայացնելով տեղական հակահետախուզության գործաւիւր, ասում է, վոր հակահետախուզության շեֆի կողմից հանձնարարություն ունի հանգիպելու նրա հետ և խոսելու նրա և Մերիի միջև տեղի ունեցած դեպքի մասին: Գործակալի ասելով, Մերին դիմում է տվել հակահետախուզությանը, թե իր աշակերտը—արտասահմանում գտնվող այսինչ խորհրդային հիմնարկի աշխատակիցը,—վորի հետ յերկար ամիսներ նա պարապելիս է յեղել և վորը բարեկիրթ է պահելիս յեղել իրեն, վերջին դասի ժամանակ թեյ է առաջարկում նրան՝ հրուշակով: Ուտելու ժամանակ նա գլխապտույտ է զգում: «Լ-ն» բժիշկ է հրավիրում, վորը նրան տալիս է փոշիներ: Փոշիներից հետո նա իրեն զգում է մի փոքր թեթև և քնում է: Գիշերը նա անսպասելի կերպով արթնանում է ինչ վոր ծանրությունից և ֆիզիկական ուժեղ ցավից: Ուշքի գալով՝ նա իր դիվանի վրա տեսնում է «Լ-ին», վորն իբր թե փորձելիս է յեղել բռնաբարել նրան, ըստ վորում իր փորձերը նա զուգակցել է սադիստական տանջանքների հետ և կծոտել է նրան առնվազն 15 տեղից: Կարճ դիմադրությունից հետո նրան հաջողվում է պոկ գալ

«Լ-ի» ձեռքից և փախչել հարևան սենյակը: Սակայն այստեղ ևս «Լ-ն» հասնում է նրա հետևից և պալլարը նրանց միջև վերսկսվում է: Անեղանդի ըոպերին Մերին վերցնում է սեղանի վրա գրված լիքը աղամանը և լցնում «Լ-ի» աչքերի մեջ: Վախենալով, վոր «Լ-ն» խելակորույս վիճակում կհետապնդի իրեն, Մերին դուրս է փախչում և փակում բնակարանի գլխավոր դուռը ու հետնամուտքը: Մերին իր դիմումին կցել է բանալիների կապոցը և «Ն» բժշկի վկայականը, վորը հրավիրված է յեղել «Լ-ի» բնակարանը և վորը հաստատում է, թե իբր «Լ-ն» նրան համոզել է տուն չտանել Մերիին, ասելով, վոր ավելի լավ կլինի թողնել իր բնակարանում: Վկայականի մեջ բժիշկը մատնանշում է, վոր հաջորդ օրը Մերին ներկայացել է իրեն ուժեղ ջղային վիճակում, և նրա մարմնի վրա հայտաբերվել են 15 կծվածքներ արյան հետքերով:

Գործակալին լսելով, «Լ-ն» արդեն ընկնում է հիպնոսացածի վիճակի մեջ, այլևս չի կարողանում հավաքել իր մտքերը: Մեկ բան նա սկսում է պարզ հասկանալ, այն, վոր ինքը գտնվում է անդունդի յեղրին և ամբողջապես իրեն անծանոթ այդ մարդու իշխանության տակ: Նա կլանվում է իրեն փրկելու մտքով, չհասկանալով սակայն, վոր միակ ուղին այն է, վոր ինքը գնա և ամեն ինչ պատմի իր մոտիկ ընկերներին, վոր այլ վճիռը կնշանակի անխուսափելի կործանում: Հակահետախուզության պլանը մշակված էր ուղի ուշով: «Լ»-ի ներգրավումը նշված էր այնպես,

վոր հակահետախուզությունը, — վորը հորինել էր այդ ամբողջ գործը, — հոգեբանորեն «Լ» ին ներկայանար վոչ թե նրա խեղդողի դերում, այլ փրկողի դերում, վորպես մեկը, վորը կյանքի դժվար ընթացին ոգնության ե յեկել նրան, ուստի հակահետախուզությունից յեկած այդպիսի լավ մարդկանց կարելի յե մատուցել վորոշ «մանր» ծառայություններ:

Գործակալը մատնանշում ե, թե հակահետախուզությունը շահագրգռված չե նրան վարկաբեկելու ե խայտառակելու մեջ, քանի վոր խոսքը վերաբերում ե վոչ թե մի շարքային մարդու, այլ այն յերկրի պատասխանատու աշխատակցին, վորի հետ իր կառավարությունը գտնվում ե զիվանագիտական նորմալ հարաբերությունների մեջ: Բայց քանի վոր զիմուճն ստացվել ե, հակահետախուզությունը պարտավոր ե քննություն կատարել ե գործը հանձնել դատախազին: Այդ գործով իրենք արդեն կանչել են Մերիին, հարցաքննել ե իրենց նախաձեռնությամբ նրան առաջարկել են ադմուկ չբարձրացնել ու գործը վերջացնել խաղաղ ճանապարհով: Մերին յերկար ժամանակ չի համաձայնել, բայց հակահետախուզության ճնշման տակ տվել ե իր համաձայնությունը, պայմանով, վոր հինգ որվա ընթացքում ստանա հինգ հազար վոսկի ուղբի: «Լ»-ն ըսկզբում չի համաձայնում, ապա համաձայնում ե փոքր գումար վճարել, բայց գործակալը հայտարարում ե, թե ինքը լիազորված չե այդպիսի բանակցություններ վարելու: Հաջորդ որերում

«Լ»-ն հանդիպում ե գործակալին, ապացուցում նրան, վոր ինքը դրամ չունի ե ճարել ել չի կարող: Յերրորդ որը «Լ»-ին տեսակցության ե գալիս մի ոտարերկրացի, վորն իրեն անվանում ե հակահետախուզության պետի ոգնակն: Նա հասկացնում ե «Լ»-ին, վոր պատրաստ ե ոգնել նրան բանկից դրամ ձեռք բերելու, սակայն այդ ծառայության փոխարեն հույս ունի «Լ»-ից վորեն փոխհատուցում ստանալու: Հակահետախուզությունը շատ բան չի պահանջում, նա շահագրգռված ե, վոր յերկրում խաղաղություն ե կարգու կանոն լինի: Մինչդեռ նրան բազմաթիվ զանազան մատնություններ են հաղորդվում: Հաճախ դժվար ե լինում ճշմարտությունը տարբերել կեղծիքից: Ուստի հակահետախուզությունը խնդրում ե միայն, վոր «Լ»-ն իր յեզրակացությունն ու կարծիքը հայտնի հակահետախուզությանը հետաքրքրող անձնավորությունները մասին:

«Լ»-ն շատ ավելի վատ բան եր սպասում: Այդ պահանջը նրան թվում ե անմեղ: Նա նույնիսկ սկսում ե համոզել իրեն, վոր ինքը շատ լավ գործ ե կատարում — խորհրդային մարդկանց կազատի Խորհրդային Միության թշնամիների հնարավոր զրպարտություններից: Դարձյալ մեկ քայլ, ե «Լ»-ն կանգնած կլիներ հայրենքի դավաճանության կործանիչ ուղու վրա:

Սակայն թշնամուն չհաջողվեց տոնել իր հաղթանակը: «Լ»-ի արտաքին վարքագիծն անսկատելի չմնաց նրա աշխատանքի ընկերներին

կողմից: Լուրեր եյին հասել զուրը կոտորելու պատմության մասին, նրանք նկատում եյին, վոր «Լ»-ն խուլափում է ընկերներից, յերեկոները կորչում է՝ հայտնի չե թե ուր, հարցերին սուտ պատասխան ե տալիս: Ուշադրութիւն եր գրաւում նաեւ այն հանգամանքը, վոր «Լ»-ն յեռանդով սկսել եր վաճառքի հանել իր վորոշ իրերը, փորձում եր զրամ պարտք վերցնել: Վորոշում են ընկերաբար խօսել նրա հետ, և «Լ»-ն վերջին մոմենտին արիութիւն ե պանում պատմելու ամբողջ տեղի ունեցածը:

Մենք զիտմամբ մանրամասն կանգ առանք այս որինակի վրա, ցույց տալու համար, թե ինչպես զգաստութեան բացակայութիւնը, թվում է թե այնպիսի մի հասարակ հարցում, ինչպիսին է ոտարերկրյա լեզվի զաստուի ընտրութիւնը, իրեն հանգստացնելը, թե թշնամին այնքան ել նենգ չե, ինչպես նկարագրում են, փորձութիւնը և հայրենիքի հանդեպ ունեցած պարտքի զիտակցման բացակայութիւնը, մինչ այդ ազնիւ, վոչնչով չարտաւորված մի քաղաքացու, ինչպիսին եր առաջ «Լ»-ն, զցեցին մեր հայրենիքի ամենավիտերիմ թշնամու ճանկը, մի թշնամի, վորն իբրեւ կանոն միշտ սկսում է մանր ծառայութիւններ մատուցելու խնդիրքից, այն հաշիւով, վոր հետագայում հարկադրի կատարելու սպանութիւններ, հրկիզումներ և լրտեսութիւն:

Հայտնի յեն նաեւ մի շարք այլ դեպքեր, յերբ թշնամին, ոգտվելով արտասահմանյան գործուղման մեկնած վորոշ խորհրդային քաղաքացիների

ցոփութիւնից, կանայք ե հայթայթել նրանց, իսկ այնուհետեւ ստիպել օ գոհացում տալ հրապարակ յեկած «վիրավորված ամուսնուն» և, իբրեւ հատուցում այն բանի, վոր գործը կոծկվել է ու չի հասցվել խայտառակութեան, դուրահավատ ու ցոփ մարդկանց զրդել ե լրտեսութեան, հայրենիքի դավաճանութեան: Մի խորհրդային քաղաքացու, անցյալում կարծեք թե անբասիր մի մարդու հետ պատահում է այսպիսի մի զժբախտութիւն, յերբ նա գործուղման մեջ եր գտնվում Ճապոնիայում: Նա սկսում է հաճախակի այցելել ռեստորաններ և այլ զվարճատեղեր ու մոտիկութիւն ե հաստատում այդպիսի վայրեր հաճախող արտաքուստ «արիստոկրատուհի», բավականաչափ գեղեցիկ մի կնոջ հետ: Շքեղ կահավորված ռեստորանի անդորր անկյունում այդ կնոջ հետ ունեցած հանդիպումներից մեկի ժամանակ անսպասելի կերպով հանդես ե գալիս զինվորական համազգեստով մի ճապոնացի, իրեն անվանում է այդ կնոջ ամուսինը և հարձակվում խորհրդային քաղաքացու վրա, բավարարութիւն պահանջելով իր ընտանեկան ոջախի պատիւն արատավորելու համար: Բանը խայտառակութեամբ կվերջանար, յեթե հենց այդտեղ յերեւան չգար մի այլ մարդ, արտաքուստ բավական սիրալիր, նույնպես ճապոնացի, բայց քաղաքացիական հագուստով. վերջինս սկսում է զինվորական ճապոնացուն համոզել, վոր աղմուկ չբարձրացնի և գործը վերջացնի հաշտութեամբ: Խորհրդային քաղաքացին, վորն իրեն զգում եր հուսահատ

դրության մեջ, կառչում է «հաշտեցնողին», վորպես փրկության խարխախի: Բանը վերջանում է «հաշտությամբ», բայց ի՞նչ գնով: Խորհրդային քաղաքացին ստորագրութիւն է տալիս «հաշտեցնողին»՝ «ինֆորմացիա» տալու ԽՍՀՄ-ում կատարվող վորոշ գործերի մասին, վորոնք հետաքրքրում էին «հաշտեցնողին», վորը բանից դուրս է գալիս՝ ճապոնական հետախուզության գործակալ եր: Բայց ստորագրութիւն տալով, այդ խորհրդային քաղաքացին ընկնում է «հաշտեցնողի» ճանկը: Վախենալով «հաշտեցնողի» կողմից մերկացվելուց, նա գնալով ավելի ու ավելի, յետ խճճվում, կատարելով նորանոր լրտեսական հանձնարարութիւններ: Նա դառնում է ճապոնական լրտես և իր հայրենիքի թշնամին:

Հայտնի յետ մի այլ դեպք, յերբ խորհրդային մի քաղաքացի — «ն», արտասահմանում գործուղման մեջ յեղած ժամանակ, ընկնում է ոտաբերկրյա հակահետախուզության հարվածի տակ, հետեյալ պարագաներում: Մի անգամ «ն»-ն պորտֆելը ձեռքին մտնում է կափէ: Քանի վոր պորտֆելի մեջ գործարար թղթեր չկային, «ն»-ն միքանի բաժակ սուրճ խմելուց հետո պորտֆելը թողնում է սեղանի վրա և գնում հեռախոսով խոսելու: Յերբ նա վերադառնում է իր սեղանի մոտ, պորտֆելը գտնում է իր տեղում և միքիչ ժամանակ նստելուց հետո քայլերն ուղղում է դեպի դուռը: Կափեյից դուրս գալու ժամանակ նրան կանգնեցնում է ոտաբերկրացի մի յերիտասարդ, վորը դիմում է «ն»-ին

հետեյալ հարցով. «Դձուք եք այսինչը»: «Ն»-ն դրական պատասխան է տալիս: Այն ժամանակ ոտաբերկրացին «ն»-ին խնդրում է անցնել մի կողմ և հաղորդում է նրան՝ «Դուք, պարոն «ն», խորհրդային լրտես եք, վոր խախտում եք տվյալ պետության որենքները: Այդ մասին վոստիկանությանը դեռ հայտնի չէ, բայց դուք ամբողջապես գտնվում եք իմ ձեռքում: Յես կարող եմ ձեզ փրկել, յեթե դուք ինձ վորոշ «ծառայութիւն» մատուցեք»: Յերբ հուզված «ն»-ն սկըսում է ժխտել իր վրա բարդվող զրպարտութիւնը, ոտաբերկրացին խնդրում է նրան չտարանալ, քանի վոր «ն»-ն խուսափել չի կարողանա, նկատի ունենալով, վոր նրա պորտֆելի մեջ կա մի լրտեսական փաստաթուղթ, ուղղված տվյալ յերկրի դեմ: «Ն»-ն գիտեր, վոր իր պորտֆելի մեջ դատապարտելի վոչինչ չի կարող լինել, ուստի տեղնուտեղը բաց է անում պորտֆելը, սակայն վորքան մեծ է լինում նրա սարսափը, յերբ պորտֆելի մեջ իր զանազան թղթերի արանքում գտնում է ոտաբերկրյա լեզվով գրված զազոնի մակագրությամբ մի փաստաթուղթ, վորն ամենայն հավանականությամբ պորտֆելի մեջ էին խցկել այն ժամանակ, յերբ ինքը խոսում էր հեռախոսով: Յերբ «ն»-ն սկըսում է հուզվել՝ անծանոթին մեղադրելով, վոր նա յետ այդ փաստաթուղթի խցկել իր պորտֆելի մեջ, անծանոթ մարդը պատասխանում է՝ «Հանգստացեք, պարոն «ն», յես չգիտեմ, թե դուք ինչպես կկարողանաք դուրս գալ այս դրութիւնից

Յես մտադրութիւնն ունեյի փրկելու ձեզ, իսկ
յեթե դուք այդ բանից խուսափում եք, յես ան-
միջապես, շենց այս բոպեյիս, ձեզ կհանձնեմ
տեղական վոստիկանութեան ձեռքը: Կարճ ասած՝
«Ն»-ն փոխանակ տեղնութեղը վերջ դնելու
այդ խոսակցութիւններին և լինելով ազնիւ,
անբիծ մարդ, փոխանակ անմիջապես ինքը դի-
մելու վոստիկանութեանը, սկսում է կոմպրոմիս-
ներ վորոնել անծանոթ մարդու հետ և ի վերջո
«խայտառակութիւնից խուսափելու» նպատա-
կով համաձայնում է տեղեկութիւններ տալ
Խորհրդային Միութեան մեջ բնակվող մի մար-
դու մասին: Բայց «Ն»-ին իր սարդոստայնի
մեջ խճճած լրտեսը զրանով չի սահմանափակ-
վում: Նա չի ցանկանում «Ն»-ին բաց թողնել
իր ձեռքից՝ առանց գրավոր հաստատում ստա-
նալու տրված հանձնարարութիւնը կատարելու
համաձայնութեան մասին: Վորովհետեւ «Ն»-ն
ուրիշ փոշ մի յելք չեր տեսնում իրեն շետապըն-
դող լրտեսից ազատվելու համար, նա ճակատա-
գրական սխալ է կատարում ու վերջինիս ստո-
րագրութիւնն տալիս, պարտավորվելով կատարել
իրեն արված հանձնարարութիւնը. իսկ այդ
ստորագրութիւնը ճակատագրական հանդիսա-
ցավ «Ն»-ի համար նրա ամբողջ կյանքում: Ոգտը-
վելով այդ ստորագրութիւնից և սպառնալով
հրապարակել այն, ֆաշիստական հետախուզու-
թեան գործակալները նրան բռնում եյին ամե-
նուրեք, ուր ել լինել նա, և առաջին հայացքից
անմեղ բնույթի հանձնարարութիւններից անց-

նելով այլ հանձնարարութիւնների, «Ն»-ին
«բեռնավորում են» իսկական լրտեսական աշխա-
տանքով, նրան ստիպում են դավաճանել իր հայ-
րենիքին և անարգ, վարձկան մի լրտես դառ-
նալ ֆաշիստական հետախուզութեան ձեռքում:

Հայտնի յեն նաև այլ դեպքեր, յերբ լրտես-
ներն իրենց ցանցի մեջ են ներգրավել արտա-
սահման գնացող մարդկանց, ոգտվելով նրանց
բարոյական անկայունութիւնից: Այսպես, որի-
նակ, արտասահման գործուղված մի աշխատող,
պաշտոնական փոխհարաբերութիւնների կար-
գով, ծանոթանում է ոտարերկրյա հյուպատոսու-
թիւնների մի շարք պաշտոնյաների հետ: Նրան-
ցից մեկն իրեն ցույց տալով վորպես ունեւոր
մարդ, հաճախ քաղաքացի «Տ» ին հրավիրելիս է
լինում զանազան զվարճատեղիներ — ձիարշավ-
ներ, թատրոններ, շանտաններ, կաբարեններ և
այլն: Ըստ վորում ոտարերկրացին միշտ առիթ
է վորոնում ինքը վճարելու այն բոլոր ժամանց-
ների համար, վորոնցից ոգտվում եր «Տ»-ի հետ
միասին: Այդպիսով «Տ»-ն սկսում է սիստեմա-
տիկաբար ժամանակ անցկացնել իր նոր, առա-
տաձեռն ծանոթի հետ, այցելում է զանազան
զվարճատեղիներ, ներգրավվում է ուրախ կյան-
քի մեջ: Բայց մի գեղեցիկ որ «բարերարը»
հայտնում է «Տ»-ին, վոր ինքը սնանկացել է,
վոր նրանից պահանջում են անմիջապես վճարել
հաշիվները, ուստի ինքը խնդրում է վերագործ-
նել իրենց համատեղ ժամանցների ու կերու-
խուսների ընթացքում «Տ»-ի վրա կատարած իր

բոլոր ծախսերը, Յերբ «Տ»-ն իմանում ե պահանջվող գումարի չափը, շնորհիվ է, վորովհետև ինքը յերբեք այդպիսի խոշոր գումարներ չեր ծախսել ոտարեկրացու հետ: Բայց ոտարեկրացին պնդում ե անմիջապես վճարել կատարված ծախսերը: Բնական ե, վոր «Տ»-ն վոչ մի տեղից չեր կարող այդպիսի մեծ գումար ձեռք բերել, և ահա նրա բաժակակիցն առաջարկում ե դրուժյունից ազատվելու յեւթը, վորը կարող ե փրկել նրանց յերկուսին եւ: Այսինքն՝ անհրաժեշտ ե, վոր «Տ»-ն մի շարք համեստ ինֆորմացիաներ տա մի սուլիդ մարդու, վորն այդ ինֆորմացիաներից կարող ե առևտրական ոգուտ կորզեր: Յերբ «Տ»-ն հրաժարվում ե այդ բանից, նրա «բարեկամն» սկսում ե սպառնալ, թե ինքն անմիջապես «Տ»-ի պետին կհայտնի նրա անբարոյականութան, իրենց բոլոր համատեղ արկածների մասին, ի դեպ նաև այն դադարի տվյալների մասին, վոր «Տ»-ն իբր թե արդեն դուրս ե տվել: Ձեզ համար ավելի լավ չի լինի արդյոք տալ այդ անփնաս ինֆորմացիան, — հայտարարում ե լրտեսը «Տ»-ին, — քան թե ուսկի յենթարկել ձեր բարի անունը, իսկ գուցե և կյանքը, ինչպես նաև ուսկի յենթարկել ձեր ընտանիքի բախտը, վորը կարող ե կատարելապես քայքայվել, քանի վոր ձեր կինը ձեզ չի ների ձեր անբարոյական արկածների համար: Ավելի լավ չե՞ արդյոք մոռացության տալ ամբողջ կատարվածը՝ իմ բարեկամին վորոշ տեղեկություններ հաղորդելու գնով, վորոնց հրապարակումը

վոչ վորի վորևե փնաս չի հասցնում»: Իր մեջ արիություն չգտնելով խոստովանելու ընկերների առջև իր անթույլատրելի վարմունքը, թշնամի շրջապատի հետ իր հաստատած բարեկամությունը, և այդպիսով իսկ իրեն պաշտպանելու հետագա անկումից, «Տ»-ն ստորագրություն ե տալիս, վոր համաձայն ե հաղորդելու խնդրվող տեղեկությունները, դրա փոխարեն իր ծանոթից ոտանալով վոչինչ չշնանակող մի ստորագրություն, վորով վերջինս պարտավորվում ե վոչ մի դրամ չպահանջել և շանտաժի չենթարկել նրան: Իսկ «Տ»-ի վերջը յեղավ այն, վոր նա վորձեց իր նոր տերերի պահանջով գողանալ մի գաղտնի փաստաթուղթ և այդ փորձի վրա ել բռնվեց:

Հայտնի յե մի դեպք, յերբ գերմանական հետախուզությունը փորձել ե արտասահման գործուղված խորհրդային քաղաքացու նկատմամբ կիրառել հավաքագրման հետևյալ անշնորհ պրիոմը: Արտասահման մեկնած խորհրդային քաղաքացին իր համար բնակարան ե վորոնում: Նա նայում ե միջանի շենքեր և վերջապես ընտրում մի սենյակ, վորը վարձով եր տալիս տարեքով մի կին: Տնատիրոջ հետ նրա ունեցած զրույցին ներկա յե լինում մի յերիտասարդ աղջիկ, վորը ներկայանում ե վորպես տնատիրոջ ծանոթը: Բնակարանի տիրոջ հետ խոսելով սենյակը վարձելու պայմանների մասին, ընկերը պայմանավորվում ե յերկու որից հանդիպել վերջնական բանակցությունների համար: Յեվ անանշանակված ժամանակ գալով իր ընտրած բնակարանը, նա

այնտեղ հանդիպում ե նույն բնակարանատիրով-
վորը խնդրում ե նրան մի փոքր սպասել, վորով-
հետե ինքն ուզում ե սենյակը վարձով տալու
մասին վերջնականապես խորհրդակցել իր ազգա-
կանների հետ, վորոնք ապրում են հարեվան
տանը: Բնակարան վարձողը հյուրասենյակում
նստած սպասում ե և ծխում: Միքանի բոպեյից
հետո բնակարանի տերը գալիս ե վոստիկանա-
կան տեսչի և վոստիկանական վախժիտորի հետ
միասին: Տեսուչը հայտնում ե, թե ինքն այդ
քաղաքացուց ղեմում ե ստացել, վոր իբր առա-
ջին անգամ այցելելու ե բնակարանը ղիտելու
ժամանակ տանտիրուհուց գողացված ե յերկու
վոսկե մատանի: Քանի վոր վոչ այդ բնկերոջ
այցելությունից առաջ ե վոչ ել դրանից հետո
տանտիրուհու մոտ վոչ վոր չի յեկել, ապա
կասկածն ընկնում ե խորհրդային քաղաքացու
վրա: Տեսուչը նրան հրավիրում ե կոմիսարիատ՝
արձանագրություն կազմելու համար: Չնայած
բնկերոջ խիստ բողոքներին, այնուամենայնիվ
նա ստիպված ե լինում գնալ վոստիկանատուն,
վորտեղ նրան յենթարկում են ստորացուցիչ
հարցաքննության և նույնիսկ փորձում են խու-
զարկել: Յերբ տեսուչը համոզվում ե, վոր մեղա-
դրյալը լուրջ մտադրություն ունի ընդդիմանա-
լու խուզարկությանը, նա հանկարծակի անցնում
ե սիրալիր տոնի և ասում. «Հնարավոր ե, վոր
քաղաքացին հանցավոր ել չի լինի այս գործում,
բայց մեղադրանքներն ակնբախ են, և ինքը
պարտավոր ե քաղաքացուն խուզարկության

յենթարկել, կամ թե արձանագրություն կազմել
և գործը հանձնել դատախազությանը, իսկ մինչև
գործի քննությունն անհրաժեշտ կլինի նրան
պահել: Բայց քանի վոր ինքը՝ տեսուչը հասկա-
նում ե, թե դա ինչպիսի խայտառակ գործ ե
հարգելի պարոնի համար, ուստի պատրաստ ե
մի փոքր գումարով «անախորժությունները ծած-
կել», սքողել ամբողջ գործը և «գողին» ազատ
բաց թողնել: Դժբախտաբար ընկերը ձգտում ե
բաց թողնել յե շուտով դուրս գալ այն ան-
վորքան կարելի յե շուտով դուրս գալ այն ան-
հարմար դրությունից, վորի մեջ ընկել եր, և
առանց մտածելու հետևանքների մասին՝ նանում
ե դրամապանակն ու տեսչի սեղանի վրա
դնում 20 մարկ: Հենց այդ բոպեյին դուռը բաց-
վում ե և ներս մտնում լավ, բայց համեստ հագ-
նրված մի յերիտասարդ, բացահայտորեն սպայի
տեսքով, բայց քաղաքացիական հագուստով: Ներս
մտնողը հայտարարում ե, վոր հարեվան սեն-
յակում գտնվելով՝ ինքը լսել ե, թե ինչպես
ձերբակալվածը կաշառք եր խոստանում վոստի-
կանակտն տեսչին: Վորպես ավագ, ինքը պետք
ե արձանագրություն կազմի այդ մասին: Տեսչին
հարց ու փորձ անելով խորհրդային քաղաքացու
ձերբակալման պատճառի մասին, սպան հայտա-
րարում ե, թե կաշառք տալը ձերբակալվածի հան-
ցավորության ուղղակի ապացույցն ե հանդիսա-
նում և պահանջում ե անմիջապես արձանագրու-
թյուն կազմել, մատնանշելով, վոր ձերբակալվածը
փորձի ե ազատվել կաշառք տալու միջոցով:
Իսկ ձերբակալվածին սպան հրամայում ե անմի-

Նապէս ուղարկել բանաւ: Յերբ արձանագրու-
թյունն արդեն կազմված է լինում, իսկ ձերբա-
կալվածը հրաժարվում է այն ստորագրելուց,
սպան դուրս ուղարկելով տեսչին և մենակ մնա-
լով ձերբակալվածի հետ, հայտարարում է, վոր
ինքը հակահետախուզութեան սպա յե և հսկում
է վոստիկանութեան գործունեութեանը, վոր
ինքը կատարելապէս հասկանում է կատարված
դեպքի ամբողջ խայտառակութիւնը և պատրաստ
է ոգնելու դժբախտութեան մեջ ընկած խորհր-
դային քաղաքացուն: Սակայն նա չի կարող այդ
բանն անել առանց վորևէ ծառայութեան: Տվյալ
գեպքում նրա առաջարկը հանգում է այն բանին,
վոր խորհրդային քաղաքացին փոխադարձ ծառա-
յութիւն մատուցեր նրան, այսինքն տեղեկու-
թիւն հաղորդեր մեկ այլ մարդու, նույնպէս
խորհրդային քաղաքացու մասին, վորն ապրում
է իր հայրենիքում: Մեր միաժիւրը, վոչինչ չկաս-
կածելով, իր ծոցատետրի մեջ գրում է մատնա-
նշված ազգանունն ու հասցեն, ապա սպայի
ինդրով նրա ծոցատետրի մեջ նույնպէս, իր սե-
փական ձեռքով, գրում է նույն այդ ազգանունը
ռուսերեն լեզվով: Այնուհետեւ ինքն իր մեջ մտա-
ծելով, վոր բոլորովին եժան է պրծել, հակահե-
տախուզութեան սպայի միջնորդութեամբ դուրս է
գալիս վոստիկանատնից և ուղեւորվում տուն:

Ճանապարհին մեր ծանոթը յերկար մտա-
ծում է կատարվածի մասին, կշռադատում, թե
ինքը պետք է արդո՞ւր այդ բանը պատմի ընկեր-
ներին. բայց վախենալով, վոր կարող են իր վրա

ծիծաղել, նա պատահածի մասին վոչ-վոքի վո-
չինչ չի ասում և աշխատում է մոռացութեան
տալ այն: Սակայն 15 որից հետո հեռախոսով
զանգահարում են նրան՝ իր բնակարանում, հայտ-
նելով, վոր նրա հետ ցանկանում է տեսակցել
հակահետախուզութեան սպան՝ նրան հայտնի
գործի վերաբերյալ բանակցելու համար: Միայն
հեռախոսային զանգահարութիւնից հետո նա
հասկանում է, թե ինչ հոտ է փչում այդ գործից:
Նա վորոշում է կատարվածի մասին անմիջապէս
զեկուցել իր պետին և դրանով իսկ փրկում է իրեն
կործանումից, վորն անխուսափելի լիորեն սպասում
էր նրան, հակահետախուզութեան հորինած այդ
լկտի կատակերգութեան ձգձգման գեպքում:
Յերբ հետախուզութեան գործակալն սկսում է
սեղմել և սպառնալ, թե կմերկացնի նրան, մեր
ընկերն շտապ փակում է նրա բերանը, հայտա-
րարելով, վոր ինքն արդեն ամեն ինչ զեկու-
ցել է իր պետին և հակահետախուզութիւնը
պետք է հաշվի առնի ազնիվ խորհրդային քաղաք-
ացիների նկատմամբ թույլ տրված ստոր լրտեսա-
կան յեղանակների դեմ արվող բողոքը: Հակա-
հետախուզութիւնը յերկար ժամանակ դեռ չէր
հանգստանում, չցանկանալով ձեռքից բաց թող-
նել նշված զոհին, փորձելով գործադրել վախեց-
նելու նոր մեթոդներ: Բայց շնորհիվ խորհրդային
քաղաքացու ուղիղ ու ազնիվ դիրքի, այդ գոր-
ծից վոչինչ դուրս չի գալիս:

Այս որինակները միայն մասամբ են բաց
անում այն կեղտոտ, լկտի պրիմների վարա-

գույրը, վորոնք գործադրվում են ոտարերկրյա, հատկապես ֆաշիստական հետախուզությունների կողմից՝ բոլորովին անմեղ մարդկանց իրենց լրտեսական ցանցի մեջ ներգրավելու համար: Ուղղամտությունը, ազնվությունը խորհրդային պետության հանդեպ, իր հայրենիքի նկատմամբ ունեցած պարտքի գիտակցումը, զգաստությունը, հանձնարարված գործի բարեխիղճ կատարումը, ինքնավերահսկողությունը պետք է յուրաքանչյուր խորհրդային քաղաքացուն պաշտպանեն թշնամիների այդ լկտի դավերից:

Իրենց լրտեսական աշխատանքում ոգտագործելով ամենակեղտոտ մեթոդներ, ֆաշիստական հետախուզությունները հասկանում են, վոր իրենց կիրառած մեթոդները կարող են ոգտագործել նաև ուրիշ բուրժուական հետախուզություններ և նույն չափով կարող են կիրառվել իրենց դեմ: Իրենց հպատակներին վորոշ դիմադրողականություն պատվաստելու համար ֆաշիստներն իրար հետեից արտադրում են կինոնկարներ, վորոնց նպատակն է ծանոթացնել ոտարերկրյա հետախուզությունների մեթոդների և պրիմաների հետ: Լայնորեն ուեկլամում են այնպիսի նկարները, ինչպես «Մատա Խարիո»-ն (գերմանական հայտնի լրտեսուհի Փարիզում) «Պորտ-Սրտուր»-ը, «Նատաշա»-ն, «Մատինյը», Վերջին նշարում ցույց են տրված ոտարերկրյա պետությունների լրտեսների աշխատանքը Գերմանիայի տերիտորիայում: Այդ նկարում առանձնապես շեշտված է, թե ինչպես գերմանական սավառ-

նորդը, խճճվելով լրտեսների ցանցում, ուժ է գտնում իր մեջ, չվախենալով սարքովի թխված ու իրեն մերկացնող փաստաթղթերից, բոլորի մասին պատմել իր պետին, վորի համար վերջին հաշվով պարգևատրվում է շարքի առաջ շնորհակալությամբ: Մյուս կողմից, ֆաշիստներն ամեն կերպ իդեալականացնում են իրենց լրտեսներին: Մինչև ուղն ու ծուծը կեղծ մի ամբողջ սերիա գրականություն է ստեղծվել նրանց սխրագործությունների մասին:

Այդ բոլորը հետապնդում է յերիտասարդությանը լրտեսական «ռոմանտիկայի» մեջ զրավելուն պատակը: Ֆաշիստական այդ «ռոմանտիկների» հիմնական կադրերը պատրաստվում են ոտարերկրյա պետությունների դեմ աշխատելու համար: Նրանց դիտավորությունն է՝ խցկվել թափթրփվածության, անհոգության և զգաստության բթացման անցքերից՝ սպանությունների, դիվերսիաների և լրտեսության իրենց նողկալի գործը կատարելու համար:

Իր ֆունկցիաները կատարելու համար լրտեսությունն ունի հզոր ապարատ, վորն ոգտագործում է հարևան պետությունների որգանիզմի մեջ խցկվելու բոլոր լեգալ և անլեգալ հնարավորությունները: Համաշխարհային պատերազմի փորձը, հետպատերազմյան և այժմյան նախապատերազմյան շրջանը, չնայած գաղտնիքի վարագույրին, վորով միշտ քողարկվում է լրտեսական աշխատանքը, տալիս է լրտեսական գործունեյության լայն թափի մեծ քանակությամբ փաստեր: Լըր-

4068

տեսութիւնն իր շոշափուկները տարածում է դե-
պի պետական հիմնարկութիւնները, պաշտպա-
նական նշանակութիւն ունեցող խոշոր ձեռնար-
կութիւնները, տրանսպորտը, նպատակ ունենա-
լով թափանցել պետական գաղտնիքները, հարց
ու փորձով տեղեկանալ պաշտպանական գաղտ-
նիքների մասին, բաց անել տեխնիկական կատա-
րելագործութիւնները, կարևորագույն պաշտոն-
ներում նստեցնել իրենց մարդկանց ու կազմա-
կերպել վնասարարութիւն, դիվերսիա և դավա-
ճանութիւն: Լրտեսութիւնը—դա մի չընդհատվող
գաղտնի պատերազմ է, փորի վարողը լրտեսների
բանակն է, և փորը փոշ մի բոպե չի դադարում:
Այս են վկայում այն բազմաթիվ դռնփակ դա-
տական պրոցեսները, փորոնք վերջին ժամանակ-
ները տեղի ունեն Ամերիկայում, Անգլիայում,
Ֆրանսիայում, Չեխո-Սլովակիայում, Ռումինիա-
յում, Իսպանիայում:

Ответственный по выпуску В. Г. Потикян
Тех. редактор Д. М. Джинибалаян

Уполкрайлит № О — 3334. Сдано в набор 28 мая 1937 г.
Подписано в печать 31 мая 1937 г. Объем 2½ п. л.
Тираж 2500. Заказ № 972.

Типография Краевого Армянского Из-ва „БОЛЬШЕВИК“
Ростов-Дон, Ворошиловский пр. № 27.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0199648

6164

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.
Цена 30 коп.

На армянском языке

С. УРАНОВ

О некоторых коварных приемах вербовочной работы иностранных разведок

АЗОВО-ЧЕРНОМОРСКОЕ
КРАЕВОЕ АРМЯНСКОЕ
ИЗДАТЕЛЬСТВО „БОЛЬШЕВИК“
Ростов-Д, Ворошиловский пр. № 27